

Vedtatt av styret i Unio 17. mars 2010

Inntektspolitisk uttalelse 2010

Hovedoppgjøret 2010 gjennomføres i en krevende tid for norsk og internasjonal økonomi. Dette må likevel ikke komme i veien for at det gjennomføres et likelønnsløft for kvinnedominerte utdanningsgrupper i offentlig sektor finansiert med friske midler. Unio mener partene og myndigheten i fellesskap må ta ansvar for å utnytte den historiske mulighet vi nå har til å redusere lønnsgapet mellom kvinner og menn. Finanskrisa åpner videre for at offentlige arbeidsgivere i større grad kan verdsette kompetanse, kvalitet, ansvar og risiko. Hele frontfaget, inklusive funksjonærene, må legges til grunn når det forhandles om økonomiske rammer.

Unio har gitt den rødgrønne regjeringen ros i kampen mot finanskrisa og de realøkonomiske virkningene av denne. Innretningen av tiltakene med satsing på offentlig sektor har gitt lavere ledighet enn om pengene hadde blitt brukt på skattelette.

For å unngå en særnorsk renteoppgang er det viktig at pengepolitikken ikke motvirker finanspolitikken. Norges Banks rentesetting må ta hensyn til at budsjettet for 2010 er ekspansivt. Hensynet til sysselsettingen og offentlige basisoppgaver er viktigere enn hvor raskt en vender tilbake til handlingsregelen for innfasing av oljepenger i norsk økonomi.

Offentlig sektor er avgjørende for den samlede verdiskapingen i økonomien og privat sektors evne til å være konkurransedyktig. En solid kunnskapsbasert og omstillingsdyktig offentlig sektor er et viktig konkurransefortrinn for norsk næringsliv. Det er derfor viktig at offentlig sektor kan tilby konkurransedyktige lønns- og arbeidsvilkår og gode tjenestepensjonsordninger. Manglende lønnsmessig uttelling for utdanning, kompetanse og ansvar vil sementere det kjønnsdelte arbeidsmarkedet. Dokumentert mindrelønnsutvikling må kompenseres, bl.a. i skoleverket. Grupper som har blitt hengende etter i lønnsutviklingen over tid innen offentlig sektor gis en større ramme/tillegg.

Offentlig sektor har store utfordringer med å rekruttere og beholde kvalifisert arbeidskraft for å møte framtidige oppgaver. Unio krever at arbeidsgiverne fører en mer offensiv rekrutterings- og personalpolitikk slik at kvalitet og kompetanse sikres. Arbeidsgivere i offentlig sektor må legge fram planer som analyserer behovet for arbeidskraft i offentlige tjenester. Dette er nødvendig for å dimensjonere utdanningskapasiteten og synliggjøre rekrutteringsbehovene i de enkelte delene av offentlig sektor.

Unio vil arbeide for:

- at den samlede lønnsveksten for arbeidere og funksjonærer i konkurranseutsatt industri og andre sammenlignbare tariffområder legges til grunn når det forhandles om økonomisk ramme

- et likelønnsløft for kvinnedominerte utdanningsgrupper i offentlig sektor
- at dokumentert mindrelønnsutvikling kompenseres, bl.a. i skoleverket. Grupper som har blitt hengende etter i lønnsutviklingen over tid innen offentlig sektor gis en større ramme/tillegg
- at utdanning, kompetanse, ansvar og risiko verdsettes høyere
- at offentlig sektor er attraktiv og konkurransedyktig i kampen om å rekruttere og beholde kompetent arbeidskraft
- å synliggjøre og styrke offentlig sektors viktige rolle for den samlede verdiskapningen og næringslivets konkurranseevne
- at bruken av deltid reduseres, og at retten til heltid styrkes
- at oppfølgingen av pensjonsavtalen er i tråd med det partene ble enig om ved tariffrevisjonen i 2009

Likelønnsløft

Den dokumenterte verdsettingsdiskrimineringen er størst blant de kvinnedominerte utdanningsgruppene i offentlig sektor. Det er her likelønnsgapet er størst, og dette legger en klar føring på innretningen av likelønnsiltakene.

Unio legger til grunn at regjeringen følger opp intensjonene i Soria Moria II om å bidra med ekstra lønnsmidler til et likelønnsløft i årets oppgjør. Det inntektspolitiske samarbeidet er årsaken til at det har vært mulig å skape et arbeidsliv bygget på tillit mellom staten, arbeidsgiverne og arbeidstakerne, og hvor alle tar felles ansvar for norsk økonomi. Et lønnsløft i offentlig sektor vil ikke kunne gjennomføres med mindre de respektive sektorer kompenseres fullt ut for sine økte utgifter knyttet til lønnsløftet.

Unio krever at offentlige arbeidsgivere tar ansvar for et likelønnsløft i årets oppgjør, og at regjeringen bidrar med friske midler.

Gryende oppgang

Finanskrisa har gitt verdensøkonomien det kraftigste tilbakeslaget siden 1930-tallet. Særlig er industriproduksjonen rammet. I noen land er reduksjonen hele 20 prosent. Ledigheten i EU og USA har passert 10 prosent.

De siste økonomiske prognosene for 2010 og 2011 viser at verdensøkonomien igjen er i vekst. Verdenshandelen forventes å øke 6 prosent i 2010 mot en nedgang på hele 12,5 prosent i 2009. Mye av årsaken til den gryende oppgangen ligger i de kraftige penge- og finanspolitiske tiltakene som mange land har iverksatt, samt bedre utsikter i de fremvoksende økonomiene i Asia. Det er imidlertid for tidlig å si om gjeninnhenting vil vare ved. Det er fortsatt behov for konsolidering av finansielle balanser både i husholdninger, bedrifter og banker i mange land. Det begrenser mulighetene for oppgang i etterspørselen. Dessuten har mange land nå stor statsgjeld, og de ekspansive tiltakene kan ikke fortsette lenge.

Norge har kommet bedre ut av krisa enn de fleste andre land. Det skyldes at vår industri sysselsetter langt færre enn i andre land, at vi har stort økonomisk handlingsrom til å gjennomføre mottiltak og at regjeringen har valgt å gjennomføre tiltak som er kraftigere enn noen annen regjering har gjort. De finanspolitiske tiltakene har først og fremst bestått i økte utgifter og satsing

på offentlig sektor. Dette har gitt god effekt på sysselsettingen. Andre land har i stor grad brukt skattelette som gir svakere effekt på sysselsettingen.

Et svært ekspansivt statsbudsjett i 2009 og ytterligere stimulans i 2010 innebærer imidlertid utfordringer for finanspolitikken i årene framover. Ingen er tjent med at det bygges opp ubalanser i økonomien som senere rammer sysselsettingen og det offentlige tjenestetilbudet. Penge- og finanspolitikken må derimot ikke kvele den gryende oppgangen eller gi opphav til nye ubalanser f.eks. gjennom en kraftig innstramning de offentlige utgiftene.

Unio mener hensynet til sysselsettingen og offentlige basisoppgaver er viktigere enn hvor raskt en vender tilbake til handlingsregelen. Sysselsettingen i offentlig sektor kan ikke kjøres opp og ned. Unio vil særlig trekke fram behovet for økte overføringer til kommunesektoren og høyere læresteder samt styrket politi- og justissektor. Økt lærertetthet, flere stillinger med høyere utdanning i helse- og omsorgstjenester, økte basisbevilgninger til universiteter og høyskoler og tid og midler til etter- og videreutdanning er investeringer i flere og mer kompetente arbeidstakere og et bidrag til å styrke vår konkurranseevne. Satsingen på offentlig sektor i kampen mot økende arbeidsledighet er først og fremst en forsering av en vekst som uansett ville kommet senere. Vi må unngå at arbeidsledigheten får feste seg på et varig høyere nivå.

Lønns- og prisveksten

Hovedoppkjøret i 2010 gjennomføres i en økonomisk vanskelig tid. Våre handelspartnere har langt større utfordringer enn de vi har i Norge. Dette tilsier at de fleste land vil ha lav etterspørselvekst og lav prisvekst. Videre vil internasjonale renter holde seg lave i lengre tid framover fordi mange regjeringer vil måtte stramme inn pengebruken og starte nedbetalingen av de store låneopptakene.

Teknisk beregningsutvalg for inntektsoppkjørene (TBU) viser i sin februarrapport at den økonomiske veksten hos våre handelspartnere anslås til om lag 2½ prosent i 2010 og konsumprisveksten anslås til om lag 1½ prosent. Mye tyder på at lønnsveksten hos våre handelspartnere vil være meget lav.

TBU anslår den gjennomsnittlig lønnsvekst for arbeidere og funksjonærer i NHO-bedrifter i industrien til 4,7 prosent de siste fem år og 4 prosent i 2009. For funksjonærer i industrien var lønnsveksten de siste 5 år i gjennomsnitt 0,7 prosentpoeng høyere enn for arbeiderne.

Konsumprisindeksen steg med 2,1 prosent fra 2008 til 2009. TBU anslår konsumprisveksten fra 2009 til 2010 i området 1,5-2 prosent på årsbasis.

Den økonomiske avkastningen av utdanning er lav for arbeidstakere i Norge sammenliknet med andre land. Unio krever at utdanning, kompetanse, ansvar og risiko må verdsettes høyere.

Oppfølgingen av avtalen om offentlig tjenstepensjon og AFP

Pensjonsoppkjøret i 2009 ga som resultat at bruttoordningene i offentlig sektor skal videreføres med nødvendige tilpasninger til ny folketrygd. Der avtalen ikke sier noe konkret, legger Unio til grunn at en legger seg så tett opp til dagens ordning som mulig.

Unio mener at flere av departementets forslag til oppfølging av pensjonsavtalen går langt ut over det partene ble enige om i tariffoppgjøret i 2009. Samlet innebærer departementets forslag betydelige kutt i pensjonene, noe som vil ramme den enkelte.

Unio krever at grunnlovsvernet av opptjente pensjonsrettigheter ivaretas. For de som tar ut AFP må pensjonsgrunnlaget for alderspensjonen i tjenstepensjonsordningen reguleres med lønnsveksten. Unio viser ellers til arbeidstakerorganisasjonenes felles høringssvar.

Oppfølgingen av pensjonsavtalen må både ivareta de kollektivrettslige sider og de privatrettslige sider. Regjeringen kan ikke true sin spesielle avtaleforståelse igjennom ved lov.

Etter- og videreutdanning og forskning

Unio mener det er nødvendig med økt satsing på etter- og videreutdanning i arbeidslivet. Dette er viktig for å styrke kompetansen til de ansatte og bedre kvaliteten på den offentlige tjensteproduksjonen. Offentlige arbeidsgivere må ta et spesielt ansvar. Utdanningsinstitusjonene må ha ressurser som dekker behovet for en økt satsing på etter- og videreutdanning.

I lys av dagens krisesituasjon må det gis rom for arbeidsledige å bygge ny kompetanse gjennom utdanningssystemet uten tap av dagpenger eller andre rettigheter som arbeidsledige.

Forskning og utvikling er sentrale elementer i arbeidet både med å komme ut av den realøkonomiske krisen og for å bygge opp Norge som et kunnskapsbasert samfunn.

Unio mener det er nødvendig med et tydelig løft i basisbevilgningene til universiteter og høyskoler. Økte basisbevilgninger er nødvendig både av hensyn til den sterke veksten i sektoren og for å ivareta studiekvaliteten og arbeidsbetingelsene for de ansatte.

Skift turnus

Unio krever at de vedtatte endringene i Arbeidsmiljøloven om arbeidstid for arbeidstakere i tredelt turnus følges opp i tariffavtalene og finansieres utenfor oppgjøret slik det var forutsatt i det utvalgsarbeidet som gikk forut for lovendringen.

Bruk av deltid må reduseres

Andelen som jobber deltid er stabil og utgjør om lag ¼ av de sysselsatte. For kvinner er deltidsarbeid klart vanligere enn for menn. Fire av ti sysselsatte kvinner arbeider deltid, mens bare en av ti sysselsatte menn gjør det. Kommunesektoren er den sektoren hvor bruk av deltid er mest utbredt. Her er over 50 prosent av arbeidstakerne deltidsansatt.

Unio krever at offentlige arbeidsgivere sikrer retten til hel stilling, men uten at det medfører økt helgebelastning. Bestemmelsene om fortrinnsrett for deltidsansatte må styrkes. Målet må være rett til hel stilling for alle som ønsker det.

Vedlegg: Tabell med oppsummering fra TBU-rapport 19. februar 2010

Unio-notat

RES/19.2.2010

TBUs februarrapport i forkant av tariffoppgjøret 2010:

Lavt overheng til 2010

- **Konsumprisveksten** fra 2009 til 2010 anslås i området 1,5 - 2 prosent. Usikkerhet i prisvekstanslaget er blant annet knyttet til utviklingen i energiprisene og kronekursen.
- **Gjennomsnittlig årslønnsvekst** for alle grupper under ett er beregnet til 4,1 pst i 2009. Dette gir en gjennomsnittlig årslønn på ca 418 800 kroner per årsverk (inklusive deltid) og 433 400 kroner for heltidsansatte i 2009.
- Bruk av ny versjon av norsk standard for næringsgruppering fører blant annet til at antall funksjonærer i NHO-området i industrien går ned samt at lønnsnivået for funksjonærer går opp. Dette gjør at lønnsvekst for industrien samlet blir påvirket.
- Samlet lønnsvekst fra 2008 til 2009 for **arbeidere og funksjonærer i industrien** anslås til 4 pst. Lønnsvekst for industrifunksjonærer og industriarbeidere er anslått til henholdsvis 4 1/2 pst og 3 3/4 pst.
- Årslønnsveksten i 2009 i **staten** anslås til 4 1/2 pst, og i **kommunene inkl. undervisningssektoren** til 4 3/4 pst.
- Lønnsveksten i **finans tjenester** (forretnings- og sparebanker og forsikring) er 1/2 pst fra 2008 til 2009. For **HSH-bedrifter i varehandelen** er lønnsveksten i 2009 beregnet til 1 3/4 pst. Den lave veksten skyldes delvis nedgang i bonusutbetalinger.
- **Overhenget** til 2010 anslås til 1 1/4 pst for alle grupper under ett. For industriarbeidere er overhenget anslått til 3/4 pst. For funksjonærer i industrien er overhenget anslått til 1 1/2 pst.
- I **statlig tariffområde og i kommunesektoren** er overhenget til 2010 beregnet til henholdsvis 1/2 pst og 1 pst.
- Statistikk for **helseforetakene, undervisningssektoren i kommunene, lønn etter utdanning, lønn fordelt på kjønn** kommer i marsrapporten.

Tabell 1: Beregnet årslønnsvekst, glidning og overheng

	Gj.snittlig årslønnsvekst			Årslønn 2009	Over- heng til 2010	Glidning	
	04-09	07-08	08-09			08-09	Gj.snitt 05-09
Industri i alt i NHO-bedrifter	4,7	6,1	4	437 300	1 1/4		
- industriarbeidere	4,4	5,7	3 3/4	367 700	3/4	1 1/2	2,1
- industrifunksjonærer	5,1	6,3	4 1/2	561 700	1 1/2	2 1/2	3,2
Varehandel HSH-bedrifter	3,8	4,4	1 3/4	383 100	3/4	- 0,1	1,5
Finanstjenester	5,6	9,2	1/2	530 200	1	-2	3,1
Statsansatte	4,8	6,7	4 1/2	429 100	1/2	1/2	0,6
Skoleverket	-	5,7	-	-	-	-	-
Kommuneansatte ¹	4,7	6,7	4 3/4	394 100	1	1/2	0,7
Helseforetak Spekter	-	6,5	-	-	-	-	-
Øvrige Spekter-bedrifter	4,6	6,2	4,0	409 700	0,9	-	-

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for inntektsoppgjørene tabellene 1.1, 1.3, og 1.7 (februarrapporten 2010)

¹ Inklusive skoleverket fra 2004.